

35 ÉVE TÖRTÉNT...

Irodalmi Ujság

VII. ÉVFOLYAM, 41. SZÁM

A MAGYAR ÍRÓK LAPJA

1956. NOVEMBER 2.

Ismét magyar lett a magyar...

Írta: Petőfi Sándor

Ismét magyar lett a magyar, ismét magyar lett a magyar,

LÁBHOZ TETT FEGYVERREL

Ami Irodalmi Ujság szabadságjainak első határában nem járhat meg: Az az ország, amely még a terror járást követi ki a szabadság idejé-

ország csatlakozásán szörnyű és nyok-
less, a zsidókat a terror hosszú ke-
szke alatt sokszor de néma világtól
mentesítik. A terror erkölcsre is

Ami után visszatér az emberiség hí-
tét az emberiség.
Ja a kis nép: vagy meg lett, Szab-
adságjainak az egész emberiség
ágyra. Vagy az ország szabadságjainak. A
világ fejlődése is fejlődésről vár lé-
zők. Hátországból, állhatatosághoz

Németh László

Emelkedő nemzet

Amikor tizenhárom évvel ezelőtt a második szárszói konferencián utolszor találkoztam a fiatal magyar értelmiség színe-javával s tudva, hogy tán sohasem szólhatnak többé hozzá, végigtekintettem az akkor lezáródott koron, figyelmeztetem őket, ne higgyék el, hogy ez a két magyar évtized, az azóta annyit emlegetett Horthy-korszak nemzeti szempontból olyan meddő és gyatra volt, mint a rendszer, amely nevét adta.

(...) Egy kisképességű, anakronizmust jelentő réteg kormányozta az országot. Ennek a rétegnek azonban volt egy előnye, más későbbi szintén kisstilű és szintén anakronizmust jelentő rétegekkel szemben, hogy nem volt túlságosan népes s miután egy kicsit megszitta magát, nem avatkozott túlságosan mélyen az életbe, sőt bizonyos büntudat is fejlődött ki benne, s a magyar társadalom fejlődését ha nem is segítette elő, de akadályozni is csak kis mértékben tudta.

S éppé az ellentét, a reformokra képtelen maradi vezető réteg s alatta a maga életéhez bátorságot kapott társadalom döbentett rá engem, előbb halk remény, aztán a bizonyos-

ság formájában, hogy a magyar a rend ellenére, amelybe bele-szorították, *emelkedő* nemzet. Ez annál feltűnőbb volt, mert ugyanebben az időben Európának több nagy népe - nyugaton s keleten - nivójóléte s új technizálódása ellenére a hanyatlás jeleit kezdte mutatni.

Az emelkedés főképp szellemi és gazdasági téren volt szembeszökő. Mindig nagy honvágygal néztünk a reformkorra, a szabadságharcot megelőző évtizedekre: az igazság azonban az, hogy akkor közel sem volt annyi nagy írója, művésze, muzsikusa, tudósa ennek a nemzetnek, mint a joggal megbélyegzett Horthy-rezsim alatt. Két nagy nemzedék dolgozott egymás mellett, a viszonylagos szabadságot a lényeges kimondására, az elviselhető korlátozást a pasztikus tömörítésre használva ki. A magyar zene ebben az időben emelte a világ fölé az első kultúrhistóriai jelentőségű magyar nevet, a Bartókét, s az ismeretlen nyelvbe zárt magyar irodalom ekkor támasztott reményt, hogy ugyanezt megismétli.

De csaknem ugyanilyen volt a haladás gazdasági téren, ahol pedig az állam tehetlensége szinte teljesen megakadályozta

a nagyobb méretű kezdeményezést. Különösen a kiscemberek bizonyították be, hogy a magyar gazdaságilag is tehetséges nép. A halogatott földreform ellenére százezrek szakítottak le maguknak egy darabka földet, melybe szorgalmuk beleöhlhették, jól gazdálkodó kisbirtokok, kertek ezrei lepték el az országot, s nem véletlen, hogy ebben az időben merült fel Kertmagyarország terve, a szövetkezett minőségi gazdaságokból fölépített, okosan iparosított, kertész színvonalon álló kertész gazdától megművelt magyar föld látomása. Ezzel egyidőben az ipari munkásság szakképzettsége is nőtt; a főváros körüli kertvárosokat részben az ő házacskáik népesítették be s nem volt vad álom többé a másik gondolat: az értelmiségi színvonalra emelkedő munkás és paraszt nép s a néphez szító értelmiség testvéricsülése egy értelmiségi társadalomban.

Ahhoz, hogy a nemzet emelkedésében igazán bízni tudjak, egy hiányzott: a nemzet erkölcsi és politikai érzék dolgában nem állt olyan magasan, mint szellemiekben. Szinte a legelmebb összetartás is hiány-

zott; az elért vívmányokat, félt volt, könnyű lesz kicsikarni a kezéből. A megszálló német csapatok rendőrei mondták, hogy egy országban sem kaptak annyi följelentést. Még vége sem volt a háborúnak, s már megkezdődött a tolokodás az új pozíciókért: a másik magyar kiszolgáltatása a jövő gazdáinak. Tisztelet a kivételeknek, de a magyar természet nem nagy ellenkezéssel, sőt sokszor igazán könnyű szívvel viselte, hogy legjobbjaikat kiemeljék a fészkekből. Azt, ami történt, egyetlen kelet-európai nép sem kerülte el. De hogy így történt, annak a magyar sunyítás és irigység majdnem olyan mértén volt oka, mint a külföldi ügynökök szolgálalkúsége.

Az elmúlt hét azért volt óriási élmény a számomra, mert ez a néhány nap mutatta meg, nemcsak nekem; de az egész világnak, hogy a magyarság erkölcsileg mekkorát emelkedett. Hiszen nem mondom, voltak jelek rá eddig is. Még a tömlöcszerű elzártságban élő, elfeledett ember is érezte, hogy az ifjúságból más levegő csap felé, mint kortársai közül. De hogy a

nemzet a győtrésben és megaláztatásban így összeforrt, hogy diákok, munkások, katonák minden előzetes szervezkedés nélkül közös elszántságukkal így megszerveződhetnek, a vezér nélküli felkelésnek ez a csodálatos látványa meghaladta nem reményemet, de képzeletemet.

Sajnos, azok közé az emberek közé tartozom, akik a természetből a veszélyt látó képzeletet kapták súlyos ajándékkul. A forradalom vidéken ért. A sok éven át tartó rettegés, az aránytalan munka, az erkölcsi nyomás börtön nélkül is összeroppantott. (...) A forradalom előtti nap azzal az elhatározással utaztam vidékre, hogy kiadatlan kézirataim rendezésének élek, s nem térek többé vissza a fővárosba. Egy napig tartott a nyugalom. A rettenetes aggodalom órái után csak egy éjszakát birkóztam az örömmel; azóta már csak a felelősség szorítását érzem.

Az utolsó ötven év magyar szellemi fejlődése világosan fölírta a célokat, melyek felé egy magyar forradalom esetén törekednünk kell. De az utóbbi

évtized gazdái tudták, miért irtják a könyveinket. Ezt a magyar eszmevilágot kevesen ismerik, s most örájuk, a kevesekre vár, hogy a nagyszerű lökést, melyet a nemzet eltökéltsége adott, ne engedjék félresiklani.

Még csak annyit láttam, amennyit a rádió s a vidéki események látni engedtek, s már ott állt előttem a veszély: a közele, hogy a nemzet szent felindulásában a bosszúvágy sugallmazóira hallgatva, olyasmit talál elkövetni, amit nem lehet többé jóvátenni, s a kissé távolibb: hogy mialatt a fegyvert fogott nép figyelme a szovjet csapatok kivonása felé fordul, az új pozíció felé csörtető emberek, akik régi fényük visszatérését várják, megfelelő hadállást foglalnak el s a forradalomból ellenforradalmat, 1956 magyar szabadságharcából holmi 1920-as kurzust csinálnak.

Kinek kell ezt megakadályozni, ha nem nekünk, akik látjuk, hogy mit lehet itt elveszíteni. Az alól, hogy szóljunk, felmentést csak a halál, vagy még az sem adhat.

(...)

A Magyar Írók Szövetségének nyilatkozata

Nemzeti forradalmunk, szabadságunk és függetlenségünk kivívásának legnagyobb erénye az erkölcsi tisztaság.

A magyar írók kivették részüket a forradalom előkészítéséből. Kötelességük, hogy örködjék a forradalom tisztaságát is.

Követelik, hogy vonják felelősségre mindazokat, akik a nép ellen vétkeztek. Ugyanilyen határozottsággal követelik azt is, hogy a bűnösök a szabad magyar bíróság előtt feleljenek. A nép ne az utcán ítélkezzék, hanem a tárgyalóteremben!

Felszólítunk mindenkit, hogy a vétkeket bántatlanul adják át a nemzetörökség vagy a honvédség járőreinek. A személyi bosszú méltatlan hozzánk. Meggyőződésünk, hogy a magyar nép ebben is egyetért íróival.

A világ szeme rajtunk. Csodálja forradalmunk tisztaságát. Ne essék rajta folt!

Budapest, 1956. november 1.

A Magyar Írók Szövetsége

Tamási Áron

MAGYAR FOHÁSZ

Az idők gyógyító lázában él a magyar. Történelmünk ezer évén átlobog az emberi Géniusz üzenete, mely nemzeti hőseink példáit emeli élénk és költőink fénylő szavait idézi.

Nincs módunk kitérni a hűség elől.

Tizenegy éve élünk örhe-lyünkön: ezen a földön; szomjazva az emberi és a nemzeti lét igaz voltára. Élünk vágyakozásban az enyhület után, de szomjúságunkban itthon a hazugság italát nyújtották nekünk, a világ pedig vegyes főzetekkel kábított minket. Ebben a zavaros veszélyben, a hosszú sóvárgás után, emberi és nemzeti létünkben rehetünk-e mást, mint amit tettünk?

Magunk főztünk enyhítő és éltető italt magunknak. A kor, melyben élünk, s amelynek ablakán a jövőbe nézünk, vért csordított ebbe az italba. Örök intelem ez, mely egyformán szól nekünk magunknak és a

világnak. Minket arra int, hogy a kor forradalmát magunknak kellett volna végbevinnünk. Mivel nem ezt tettük, hanem ajándékba fogadtuk el, olyan esztendőket rakódtak történelmünkre, amelyek hagyományainkat elferdíteni törekedtek, természetünket gúzsba kötötték és jövőnk felől kétségekkel kínoztak. Ebben a hamis és igaztalan állapotban a nép nem találhatta meg nyugodalmát és alkotó erejét bénaság fenyegette.

Ezért kellett megtörténnie annak, ami történik.

A kehely, amelyben magyarok véreseppjei szentelik meg az éltető italt, a világot arra inti, hogy nagyobb gondal és tisztább lélekkel örködjék az emberi lét méltósága fölött. A hatalmak, melyek a maguk rendszerében élni jónak és helyesnek látják, adják meg nekünk a lehetőséget, hogy mi is a magunk emberi és nemzeti

formánkban élhessünk. Ez a forma nem más és nem is lesz más, mint a társadalmi demokrácia és a nemzeti függetlenség formája. Ezt a formát, kormányzás dolgában egy nemzeti kormány tudná a nép akaratával megtölteni; a művelődés szellemével pedig a magyar léleknek azok a mesterei, akik az elmúlt évtized alatt is a nép hűségében éltek.

Szenvedő lélekkel áhítjuk, hogy a rontó harcok megszűnjenek; s kérjük az emberi bölcsesség szellemét, hogy e harcok küzdőit igazságtalan ítélet ne érje.

Méltó életünkért szóban és cselekedetekben a történelemhez fohászunk. Fohászunk mindnyájan, munkások, parasztok és ifjúság, nemkülönben jövőt álmódó költők, akik mind, és mindig rendületlenül hívei vagyunk hazánknak.

Budapest, 1956. október 26.

